

HORVÁTH (EÖ) TAMÁS Másik égbolt

Gondosan ügyelt rá, nehogy magamagát fösse oda az oltárkép szélire. Hanem az időt. Kardosan, sisakosan. Előbb-utóbb úgyis kitetszik: semmirekellő. Néhány napig magukfajtanak nézhetik még az üstfoltozók, szegkovácsok, de az első részegség a helyi kocsmában, és vége mindennek. Az emberfia, a megjelölt csak ül, ül, hozzák ki elé a sokadik iccével, s nem bírja eszméletét veszíteni.

Ezerszer megfogadta: soha többet. Csak ezt az egyet, utójára! Tanítványok is akadnak már. Némelyikük szökik, mást úgy kell elrugdosni. Nem, valójában semmit sem lehet reájuk hagyni. Azt képzeli mind: stílus. Nyelvezet.

És vénül mindegyik visszafoghatatlanul. Ritkul a haja, pohosodik. Az eszmélete sem fog már beretvaként. Viszont ördögien forgatja az ecsetet. Nálánál mindenképpen ügyesebben. Le is tagadja rendesen, hogy volt valaha közük egymáshoz. A köszönés is csak egy kurta biccentés a tér, az ivó túlsó szegletéből.

Csak ő maga nem. Kézfeje csak nem akar ráncosodni, látása homályosulni. Emlékezete kihagyni. Első időkből úgy gondolta még: ajándék. Jóval később – egy évtized is belélt – döbrent rá, hogy otffejejtették. Két korszak határán, félúton.

Beleragadt a koranovemberbe. A szüretnek vége, pöcög még a must, de nem soká. Az első hó, a zegernyés-zimankós télelő viszont sehol még. Néha úgy tetszik: nem is érkezik el soha. Egyre fogyott a remény, hogy valahol, egy ismeretlen város, vidék kellős közepén rákattan szívére a jeges abroncs. Vagy a rablók, a fosztogató-erőszakoskodó katonák. Netalán a járvány.

„Túl messzire mentél.” (Mikor kilépett a kocsmából, semennyire sem bírta felidézni magában. Az biztos, hogy nem *olyan*.) „Én választottalak ki voltaképpen, s nem a Szárnyas, ahogyan ezt a papok szajkózzák. Mindnyájatokat én választottalak ki. Túlságosan nem zavar a hálátlanságotok. Az emberi nemnek sajátossága ez. A te fajtádnak különösen.”

Hasztalan kutatott emlékezetében, hol s mit követett el, miféle egyezséget sértett. Tisztában volt vele: a nyíltszíni ellentmondás, a *távozz tőlem* magában mit sem ér. Sötét források bugyognak az emberi hús, az emberi vér mélyén. Olykor a szentek könyörtelensége sem elég lakat alá tenni ezeket.

„Nevetséges, ahogyan a bamba sokaság, a szájtáti középszer magának elképzeli, kuncogott Amaz. Te viszont rájöttél valamire. Azért mindenre nem, mert

ahhoz együttvéve is kevesek vagytok. De amit tudsz, látsz, az sérti a köreimet.”

Talán az Utolsó Ítélet. Mindig odapingálják. Ahogy röhög, lángot okád, és vasvillája hegyire böki a kárhözott lelkeket. Avagy a Bűnbeesés, mikor asszonyfejű kígyóként kínálja a Gyümölcsöt. Végig kellene járni az összes helyet, hátha reábukkan, miként rúgta fel a soha meg nem kötetett különalkut.

„Képtelen vagy megállni, hogy ne merészkedj túl közel hozzám. Te, és a fajtád. Nem a gonosz hajt ugyanis, az elfordulás, hanem a szembenézés vágya minden kétség, minden keresés kútfejevel. Megélni, amit a közép el sem bír talán gondolni. Hétköznapi sóvárgáshoz hétköznapi bűn dukál. Elköveti, s valóságos könnyek között meg is gyónja. Te s a hozzád hasonlók hírből sem ismeritek a végleges szabadulást. Eszmélésetek első pillanatától kezdve engedtetek, mi több, kívántátok, hogy jelet tegyék reátok.”

Mikor a bordély környékére vetődött, folyton úgy intézte, hogy kerülje is, ne is. Megleste, de csak egy pillanatra, ahogyan kivillantják fedetlen keblüket, ölüket. Amint az éltes tanácsurak, fűszerkereskedők a zsenge gyermeklányokkal játszadoznak. S aztán sajgó ágyékkal surranni tova. Szégyenkezve, zokogva fogadkozni: soha többet, soha többet!

„Más egyezséget kötünk. Szabadon eresztelek, ha megfestesz. Emlékezetből, híven. Boldogan vénülhetsz, örök álomra is hajthatod a fejedet, akár a többi együgyű. De ha csak egyetlen vonás is hibádzik... Tudhatod, nem tréfálok.”

Olyant csinálj nekünk, Mester, amit mi, földhözragadtak is megértünk. Egy fejünk van, és két lábunk. Nem járunk ilyen-olyan iskolákat, hogy megértsük a mindenféle bonyolult összefüggést. Amit nem látunk egyből, az nincs.

Ne piszkálj minket folyton azzal, hogy rossz a világ. Hogy gyengék vagyunk. Magunktól is tudjuk. Nem akarunk különbek lenni. Az túl sok lemondással, túl sok fáradsággal, szenvedéssel jár. Boldogulni akarunk. Akárhogyan.

Amúgy semmivel sem vagy tisztább nálunk. Tudjuk, amit tudunk. Az ital. A mulatozás, a leánykák. Tán a fiúk is. A mi bűneink egyszerű bűnök. Berúgunk, félrelépünk, lopunk, verekszünk. Reggelre elfelejtjük. Ha nem így lenne, belebolondulnánk. A te vétkeid nem rendes vétkek. Jó érzés elcsámcsogni rajtuk.

Ne is reméld, hogy felszabadíthatsz minket. A szabadság számunkra gyanús. Ígéretnek, ígéretnek, és a végén kiderül: még mi tartozunk. Akkor inkább jobbágynek lenni. Igavonó baromnak, lábkapcának. Szűkös, nyomorult sors, de biztos. Azt fösds meg, ami nekünk jó. Itt és most. Nem holnap, nem majd egyszer, mindörökkön örökké.

Csak ezt a pillanatot. A puha mellű, nagyfarú némbereket. Aztán majd a következőt. Nem akarunk időt ismerni.

Ne gyere a boldogsággal! Az úgy lett rendelve, hogy neked nem jár. Lehetsz okos is, szép is. Tisztességes is, de attól még csavargó maradsz. Elzavarunk az ivóból, ha úgy tartja kedvünk, és kipökünk utánad, ha elhordod az irhádát a falunkból.

A templomot azért pingáld ki még előtte. Széparcú szentekkel, angyalokkal, kiknek olyan a testük, akár a zsenge szüzeké. Mennysországgal, ahol ott térdeplünk sorban az üdvözültek között, mi helybeliek. Magadat is odamázolhatod, nem bánjuk. A Pokol tornácára.

Hanem azért szeress minket. Nagyon. Nagyon.

Rajtakapják, amint ott ácsorog az árkádok tövében, ettől félt talán a legjobban. Amúgy épp szökni készült. Kis batyuba kötötte motyóját. Elfelejteti a várost. Az országot, a nyelvet. Soha nem látta, az arcát is elképzelte csak. Tizennégy-tizenöt esztendő, ha lehet. Késő estig sóhajt, ábrándozik gyertyavilág mellett. Nem fér-fira vágyik még. Virágnevet ad álmainak.

Hebeg-habog majd, magyarázkodik, hogy voltaképpen a csapszékbe indult. Elgondolkozott csak valamin útközben. A fene törődik vele, mit vélnek róla ezek az egészen derék üvegfüvők és szőlőpásztorok.

A leányra meg végképp nem kívánta rátukmálni saját esetségét. Nem akart az semmit sem látni, de a virágok sem maguk választják nevüket.

Persze sejtik, mitől ne sejténék. Tisztességes népek ők. Nem sóvárognak, vacognak ők holmi árkádok alatt. Meghánagnak. Szétfeszítenék liliomszár-combjait. Szuszognának, hörögnének.

El, el délnek, nyugatnak! Valami olyan vidékre, ahol nem megy ki folyton a ház az ablakon. Ahol őszutóra, Adventre csak kiforri magát a murci, csak tisztára seprrik az egek útjait a novemberi szelek. Csak az pusztul hiába, akinek szerelme van.

Máskülönben szemernyi remény sincsen kitérni a valóság elől. Nem, nem az a rettenet, hogy eljön a nap, az alkonyat, mikor nem gyúl többé fény az ablakban. Hanem az, mikor az emberfia belátja: így van ez rendjén. Amúgy minek csomagolt volna oly kínos sietséggel?

Harangoznak a toronyba'...

Valahová, ahol a képes és a közönséges beszéd nem zuhan egybe ily szörnyűséges módon. Ahol nem kell ezer-szer, tízezerszer is visszakeresni az énekek rejtett értelmét, s előbb-utóbb csak megfélemedeznek azokról, akiken bélyeg van. Ahol merő véletlenségből meghalni is lehet.

A leányka is belátja idővel: nem kívánt ő senkinek a sorsa lenni. Csuporba, kiskertbe való a virág, s ha elfonynyadt: ki, a ganyédombra.

Abban reménykedett: sikerül valamiképpen kikerülnie azokat a helyeket, tájakat, amelyek jelet sütöttek rá. A képeket, melyek az ő neve alatt futnak, s amelyeknek eredetét azóta sem bírta hitelt érdemlően igazolni.

Azt, hogy létezik is, nem is. Kardosan, sisakosan.

Uramisten, Uramisten! Mitől, hogy meg nem halhatok? Mitől, hogy a vérző, ritka ég pont az én fejem fölött ér össze? Egyedül csak az én fejem fölött miért nem ér össze?

Félek. Attól, ami soha, soha be nem teljesezhet. Üst-foltozóké és latrinapucolóké a Mennysország. A langyos. A hárfapöngés meg az angyali kar. Néha feladnám érte valóságomat.

Uramisten! Miért, hogy amúgy igazából el sem kár-hozhatom már? A szerződés, amihez nevemet adtam, se veled, se nélküled.

Miért nem deresek, vacogtatók a hajnalok?

Fehéredésig szorított ököllel, roppanó zápfogakkal alkuszom. Ama Másik díszlet, adóbehajtó csupán. Te küldted rám, úgy lehet. Te szabadítottad reám a leányokat, a bort, a csillagokat. Kísértésnek, míg tart az eszmélet. Pörben legyen magammal fogytig.

El ne felejtsek magyarul, bárhog is óhajtanám.

Te zúdítottad a nyakamba e tájat, e népet. Minden virágot, minden követ befogad e föld, s könyörtelenül átgúr a maga képére. Bujdosásomban se bírnak menekülni. Áldassék érte szent neved?

A csillaggal-faggal reszkető Adventet add meg nekem! Nekünk. Ne is a hószakadást, a boldog, békés Karácsonyt, csak a várakozást. Éhezessünk, szomjazhassunk, fázhassunk.

Nem a haláltól rettegek, Uram, hanem az azt előző ürességtől. Mikor a porfia a való és a káprázat közötti határsávjában illeg-billeg. Évekig, évtizedekig. Szakmányban kapja a képébe önnön tétováságát, hiábavalóságát. „Aranycsákó a fejébe'...”

A szavakat add vissza legalább! A nyirkos-reszketős, csillagtalan hajnalokat. Már nem reménykedik az ember, a halálfia. Sem fehér Karácsonyban, sem kikeletben. A lélek senkiföldjét, a magtalan várakozást, ha egyéb nem maradt.

Miért, hogy nem békülhet azzal sem Ég, sem Föld, aki zimankós-zúzmárás időkre tartogatja kérdéseit, botladozásait? Miért, hogy el nem kárhozhat jobb híján?

Hol késik, Uram, hol a Fehér Király?

A háta mögül kuncogott-vihogott. Vagy még inkább húsának, hajszálereinek mélyéről.

„Ne hidd, hogy visszamenekülhetsz közéjük. Cipelnek, tartanak, amíg összetéveszthetőnek ítélnék. Aztán eleresztik a karodat lelkiismeretfurdalás nélkül. Hiába is bizonygatod, hogy a te nyelved az övékéből való.”

Egészen bizonyos volt benne, hogy az alakok, az arcok, a hátterek mind az ő keze alól kerültek ki. Létezik néhány olyan ötlet, amelyet egyik tanítványnak sem sikerült eloroznia. De a helyen, ahol állnak – ő és a Hasonmás – még soha meg nem fordult. Soha.

Be kellene ismerni. Meg sem próbálta igazából. Meg is feledkezett róla, miközben a hús, az ösztön gyötörte.

„Nincs jogod arra hivatkozni, hogy az ő botlásaik bocsánatot nyernek. Utat kértél tőlem, időt. Halandóságodat kínáltad fel cserébe. Pontosan tudtad, miféle alkut kötsz, kivel. S hogy nem lehet visszacsinálni, utólag módosítani.”

Azok ott hárman földet hoztak, vizet, édes füvet. Havat is talán. Egy percig sem vonta kétségbe, hogy mindháromnak kardja, gloriolája az ő keze által került oda, a templom falára. De mit keres itt ő, mi a bűbánatot a magyar rengeteg kellős közepén? Fenn trónol a Majomkirály a fehér paripa nyergében. Övé a világ, övé a sokaság.

Megfordul, és a képébe vágja. Ismeri az ígéket, a feloldó, elbocsátó imádságot, amivel kiválthatja magát. Amivel visszaperelheti a halandóságot.

„Nem teszed meg, nem mondd ki!” (Továbbra is hátulról, a homályból. Önmagából.) „Szívedben, szavadban lerázhatsz magadról, de a zsigereidet önként

ajánlottad fel nekem. Hogy időről időre felrúghasd a titkos alkut, bekandikálhass azokra a helyekre, amelyek a középszerűek, a kábán élvezők számára lettek kijelölve.”

Nemigen értette (vagy nem akarta), mit kíván tőle *az a három*. Miért fúrják tekintetüket az övébe. Hiszen már elásta, elhajította a talentumot. Hűtlen és rest szolga. Miért nem eresztik?

Vagy csak képzelte? Hogy a föld, a fű, a víz még a helyén van. A nyeregkápán, hol rendesen a tömjénnek s a mirhának a helye. Nyilván ő maga fösztötte oda ezeket, de nem itt. Máskor, máshol.

Hogy odakint lassanként kikristályosodik a levegő. Leforrt a murci, s könnyű fagyokkal ereszkedik alá a novemberi koraalkonyat. Kézfeje ráncosodik, s már a hátralevő éveket számlálgatja.

„Haladékot kapsz, mint annyiszor. Nem vitás: súlyos és megszegyenítő vereség az osztályrészed. De te folytonfolyvást kisurransz a résen. Azon a meghatározhatatlanul keskeny senkiföldjén, amely bűn és hivatottság között húzódik. Azért ne hidd, hogy újraosztjuk a lapokat.”

Fájt a feje. Előző nap – biztos volt benne – nem ivott. Nem többet legalábbis a kelleténél. Mint mikor havazni készül.

KORPA TAMÁS

van Gogh önarcképét nézi

Essünk túl rajta, mint egy keserű gyógyszeren, mondod, elnyílt, bedagadt szemekkel, s mint egy csapóajtón (apró ujjakkal masszírozva, paskolva a felkattintás után) lelépsz fél lábbal a képről, képlékenyen, rúgósan behajlítva a térded: el kell játszsanunk a Szerepet mindig, folytatod, elhagyni a keretet, a tudat vaskos kiszögelléseit, a kép felszínébe süllyedő üveglapot, s ami a legnehezebb: telenőni, hirtelen levegővétellel a szobát, hogy átbukjanak a körön kívülre nyitott ablakon a függönyök: „Íme hát, itt vagyok!” Felébredek, elnyílt, bedugult szemekkel, olyan lelassult, gyűrűző mozgással, mint mikor a vízbe érkező kő, súlyos szkafanderében,

a térben, nagyon hosszan merülni kezd. Megszólítalak, mintha. Itt volnál: „képzeld, azt álmodtam”, leválsz a képről (ágtól a levél, levéltől a címzett) és beszélsz, a térdedet meghintáztatod, pálinkát tüntetsz el a torkodban, felborzolódik a pohárból kitiüremkedő, ideges ecsetvég, s rádől a falra, mint a cső. A hűvös padló felajánlja a járást, a hideg ellen beoltott falon felkattintani a villanyt: kivédeni minden utórengést a tudatban. Aztán legközelebb, mégis, mintha csak egy szerepet játszának, az ágyban, ülve ébrednek: „munkába állnak a pálinkaőrzők”, mondom, és az a Másik, most már az is: Én. S vagyok.